

УДК 330.322:332.1

Ю. М. Кривець,
к. е. н., докторант, Херсонський державний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ КОРПОРАТИВНИХ АГРОФОРМУВАНЬ

Yu. Krivets,
candidate of economic sciences, doctoral candidate, Kherson State Agrarian University

THE CHARACTERISTICS OF INVESTMENT ACTIVITY AND INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE CORPORATE AGRICULTURAL COMPANIES

У статті висвітлено проблеми інвестиційної діяльності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання аграрної сфери економіки. Виявлено їх особливості, переваги та недоліки в умовах корпоративних агроформувань. Здійснено оцінку чинників формування інвестиційної привабливості, запропоновано їх класифікацію та методи й показники оцінки. Обґрунтовано пропозиції щодо підвищення та розвитку інвестиційної привабливості аграрних корпоративних формувань на перспективу.

The article highlights the problems of investment activity and investment attractiveness of economic entities of the agrarian sector of the economy. Reveal their features, advantages and disadvantages in terms of corporate agricultural companies. Carried out assessment of factors of formation of investment attractiveness, proposed their classification methods and performance evaluation. Reasoned proposals regarding the improvement and development of investment attractiveness of the agricultural corporate units in the future.

Ключові слова: корпоративні агроформування, агрохолдинги, чинники, інвестиційна привабливість, інвестиційна діяльність, удосконалення, управління.

Key words: corporate firms, the holding companies, factors, investment attractiveness, investment activity, improvement, management.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасних умовах господарювання залучення та впровадження інвестицій більшістю корпоративних суб'єктів господарювання аграрної сфери економіки для свого розвитку супроводжується принаймні двома проблемами. Перший полягає в тому, що, оцінюючи рівень інвестиційної привабливості корпоративних агроформувань, інвестори вважають недостатньо ефективною реалізацію господарських та бізнесових процесів і, відповідно, інвестиційних проектів для тих із них, де вчасно не виконані або не виконуються відповідні реструктуризаційні процедури. Отже, вони піддають сумніву ефективність та окупність реалізації в таких корпоративних агроформуваннях реальних інвестиційних проектів.

Другий блок проблем, навпаки, пов'язаний з тим, що значна кількість корпоративних суб'єктів господарювання агросфери недооцінює вплив сучасних реорганізаційних процедур на підвищення їх власної ділової репутації, іміджу, інвестиційної привабливості [8, с. 27]. У сукупності, враховуючи умови фінансової нестабільності, це значно зменшує інвестиційну активність в агросфері, а значить, негативно впливає на швидкість модернізації її корпоративних підприємств, оновлення основних засобів, впровадження інновацій, прибутковості, екологізацію виробництва, енерго- і ресурсоз-

береження, якість продукції. Як наслідок, основним джерелом інвестиційної діяльності виступає власний прибуток агрокорпорацій та агрохолдингів. Проте його обсяги є не завжди достатніми для здійснення тих або інших інвестиційних проектів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вагомий внесок у теорію інвестиційної діяльності, оцінки ефективності інвестицій та інвестиційної привабливості аграрних підприємств зробили І.О. Бланк, С.В. Башлай, Ю.В. Буднікова, Н.Ю. Брюховецька, М.С. Герасимчук, В.О. Калишенко, М.І. Кісіль, О.В. Короткова, П.А. Лайко, Н.П. Макарій, Л.О. Мармуль, Я.А. Некрасова, О.В. Носова, Л.І. Овдій, Г.М. Підлісецький, А.А. Пересада, П.Т. Саблук, В. Савчук та інші вітчизняні науковці. Проте визначення їх особливостей, проблем і тенденцій, перспектив розвитку та удосконалення на рівні агроформувань потребують подальших обґрунтувань.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є виявлення особливостей інвестиційної діяльності та інвестиційної привабливості в умовах корпоративних агроформувань, чинників, проблем і тенденцій їх формування, і на цій основі — обґрунтування перспектив розвитку та удосконалення.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

На фінансово-виробничу діяльність корпоративних аграрних підприємств здійснює вплив велика кількість взаємопов'язаних організаційних, трудо-ресурсних, матеріально-технічних, монетарних, управлінських чинників. Метою кожного з цих суб'єктів господарювання агросфери є якомога ефективніше їх узгодження, врахування та використання. Вплив цих чинників на процеси виробництва та відтворення, зрештою, виявляється у збільшенні обсягів виробництва, зменшенні собівартості продукції, соціальній стабільності та відсутності плінності серед працівників, інноваційності бізнес-процесів, конкурентоспроможності загалом. Проте фінансово-економічний підсумок виробничої діяльності корпоративних агроформувань виражається, насамперед, у вартісній формі чистого прибутку та показниках фінансово-економічної стійкості.

Досить важливим є той факт, що рівень ефективності господарської діяльності будь-якого суб'єкта господарювання характеризується фінансовими результатами, якими можуть бути як прибутки, так і збитки [2, с. 112]. Категорія "фінансові результати" враховує баланс у системі "скільки отримано і якою ціною досягнуто". Формування та розподіл фінансового результату (прибуток/збиток) від звичайної діяльності до оподаткування здійснюється у визначеному порядку відповідно до Н(с)БО або М(с)БО у випадку присутності іноземного капіталу або функціонування міжнародних корпорацій. Кінцевим результатом діяльності корпоративних агроформувань є, як уже зазначалося, чистий прибуток — це прибуток, який залишається в їх розпорядженні після сплати податків і є джерелом формування фонду споживання і фонду накопичення, у т.ч. інвестування у подальший розвиток.

Інвестиційна привабливість — це інтегральна характеристика корпоративних аграрних підприємств з позицій перспектив розвитку, обсягів виробництва та можливостей збуту продукції, ефективності використання активів та їх ліквідності, стану платоспроможності і фінансово-економічної стійкості, ділової репутації, конкурентних переваг та конкурентоспроможності [9, с. 121]. Оцінювання інвестиційної привабливості аграрних підприємств, що є сполучною ланкою між етапами моніторингу, аналізу та прийняття управлінських рішень про інвестування коштів, являє собою інтегральну характеристику окремих корпоративних структур як об'єктів перспективного інвестування з позицій сталого розвитку, ефективності використання активів, їх ліквідності та цілої низки інших індикаторів.

Комплексна оцінка інвестиційної привабливості аграрних акціонерних товариств, корпорацій та холдингів ґрунтуються на аналізі кількох взаємопов'язаних складових. До них відносяться:

1) аналіз інвестиційного клімату у національному господарстві в цілому (включає дослідження динаміку вартості валового національного продукту, рівня зайнятості, інфляції, процентних кредитних ставок, валютного курсу, фіскальної і монетарної політики уряду та їх впливу на діяльність суб'єктів господарювання; рівня корумпованості та тінізації економіки);

2) аналіз інвестиційного клімату регіонів або територій розміщення агрокорпорацій (загальна спеціалізація господарства, наявність транспортно-логістичних мереж, особливості та близькість ринків збуту; характер поселенської мережі і трудо-ресурсна забезпеченість; соціаль-

на стабільність, рівень життя населення, криміногенна обстановка та ін.);

3) аналіз інвестиційної привабливості агросфери (передбачає якісний та кількісний аналіз її розвитку, що включає вивчення виробничих та маркетингових циклів в аграрній економіці, їх індикаторів; здійснення класифікації галузей щодо рівня ділової активності, спеціалізації та за стадіями виробництва; стан та динаміку аграрних ринків, експортно-імпортних операцій тощо);

4) аналіз інвестиційної привабливості корпоративних агроформувань (представляє собою комплексну оцінку ділової репутації, фінансово-економічної стійкості та їх показників; вивчення рівнів капіталізації, прибутковості, кредитної історії, конкурентоспроможності, ринкових позицій, особливостей виробництва та продукції, наявності обігових коштів, величини статутного капіталу; розуміння інвестиційних та бізнесових ідей власників та менеджменту та ін.).

Під впливом умов зовнішнього середовища господарювання в корпоративних агроформуваннях формується пірамідальна (багаторівнева) структура інвестиційної привабливості, яка традиційно складається з кількох просторових ієрархічних рівнів: інвестиційного клімату країни, регіону та галузі, у яких функціонує корпорація, власне корпоративного агроформування. До цього слід додати рівні інвестиційної привабливості конкретного виробництва та готової продовольчої продукції як товару. З іншої сторони, досягнення інвестиційної привабливості агрокорпорацій необхідно для: забезпечення конкурентоспроможності продукції та підвищення її якості; структурної перебудови виробництва та інших бізнес-процесів; створення достатньої сировинної бази для ефективного функціонування в умовах сезонності; вирішення соціальних проблем; збереження та сталого розвитку сільських територій [1].

Інвестиції безпосередньо аграрним корпораціям необхідні для забезпечення ефективного (прибуткового) й інноваційного функціонування, ресурсозбереження, подальшого розширення та розвитку виробництва; відновлення основних виробничих та невиробничих засобів; підвищення технічного рівня та продуктивності праці; збільшення капіталізації та представництва, доброї репутації на національному і світовому аграрному ринках тощо. В умовах сучасної фінансової нестабільності, відсутності фіксованого валютного курсу, значної перебудови банківської діяльності, з однієї сторони, і необхідності великої кількості обігових коштів, інвестицій, наявності значних обсягів незавершеного виробництва, великого часового розриву між капіталовкладеннями і отриманням фінансових результатів, залежності від агрокліматичних умов, з іншої сторони, щоб аграрне підприємство було інвестиційно привабливим, воно, перш за все, повинно мати корпоративну форму власності, стабільність або/та зростання показників діяльності й високий рівень корпоративного управління.

Це виражається, зокрема, через величину статутного капіталу, вартість активів, акцій, динаміку їх зростання, диверсифіковану діяльність. Саме великі агрохолдинги демонструють відповідність названим чинникам, проте в суспільстві є суттєві претензії до соціальних, екологічних, виробничо-економічних наслідків їх діяльності [4]. Адже великі прибутки та надприбутки не супроводжуються належною корпоративною соціальною відповідальністю

Рис. 1. Чинники, що впливають на інвестиційну привабливість корпоративних агроформувань та управління нею

(КСВ). Принаймні її обсяги не співставні з тими вигодами, які одержують агрохолдинги.

Йдеться про виснаження природної родючості ґрунтів через вирощування енергоємких культур, але які мають ринковий попит; згортання тваринництва як менш рентабельного порівняно з рослинництвом; безробіття та зuboжіння сільського населення; його маргіналізацію; занепад та зuboжіння сільських територій загалом. Причиною цього є такий непослідовна державна аграрна політика щодо розвитку села та сільського господарства; не належний захист та підтримка вітчизняних малих та середніх товаровиробників, вітчизняного аграрного ринку в умовах проявів міжнародної конкуренції та тиску. Необхідно вказати й на нерівні конкурентні умови функціонування великих агрохолдингів, середніх та малих підприємств агросфери, посередників через постійне лобіювання своїх інтересів агрокорпораціями у законодавчих та інших владних структурах.

Виходом з цієї ситуації вбачається розвиток товарного кредитування й інвестування агрокорпораціями малих і середніх сільськогосподарських підприємств, фермерських і особистих сільських господарств населення; приватно-державне партнерство з метою стабілізації становища сільських територій, припинення їх деградації та створення належних умов життєдіяльності для сільського населення [5]. Також необхідно створити такі інституційні умови інвестування, щоб корпоративна соціальна відповідальність та рівень її здійснен-

ня прямим чином впливали на інвестиційну привабливість агрокорпорацій. Нарешті, корпоративне управління далеко не завжди означає надконцентрацію капіталів, виробництва, прибутків, монополізацію ринків та негативних соціальних наслідків господарювання. Воно здійснюється на рівні відкритих або публічних акціонерних товариств середніх розмірів у порівнянні з великими агрохолдингами або корпораціями.

Для того, щоб оцінити і здійснювати управління інвестиційною привабливістю корпоративних аграрних підприємств, необхідно вміти максимально точно визначати вплив окремих чинників на інвестиційну привабливість та оцінювати її структуру і складові. Оскільки в різних наукових дже-релах не існує узгодженого визначення чинників впливу на неї [3, с. 196], то необхідно провести аналіз, який допоможе встановити саме чітку структуру інвестиційної привабливості. Загальну характеристику зовнішніх та внутрішніх чинників, що впливають на інвестиційну привабливість корпоративних агроформувань, представлено на рисунку 1.

Оцінювання інвестиційної привабливості корпоративних агроформувань, що є сполучною ланкою між етапом аналізу та етапом прийняття управлінських рішень про інвестування коштів, являє собою їх інтегральну характеристику як об'єктів перспективного інвестування з позиції сталого розвитку, ефективності використання активів, їх ліквідності та цілої низки інших показників. Крім того, повноцінна оцінка інвестиційної привабливості повинна здійснюватися на основі абсолютних, відносних та порівняльних індикаторів соціально- та виробничо-економічної діяльності. Відомо безліч методик оцінки інвестиційної привабливості підприємств [6]. Однак всі вони мають певні недоліки, а саме:

- багато методів, що запозичені в іноземних авторів, спрямовані, в основному, на фінансові, а не на реальні інвестиції;
 - запозичені методи, що стосуються саме реальних інвестицій, розроблені для умов стабільної економіки, де чітко проявлені всі економічні закони і не адаптовані до вітчизняних економічних умов;
 - більшість методів заснована на аналізі безсистемних сукупностей показників фінансового стану, тобто носить ретроспективний характер, тоді як інвестора цікавлять результати майбутньої діяльності;
 - багато методів засновано на експертній оцінці і мають характер невизначеності як такі, що відображають суб'єктивну думку експертів.
- Отже, проблема оцінки інвестиційної привабливості може бути вирішена лише після визначення усіх факторів,

що впливають на її рівень як зовні, тобто з боку держави, регіону та галузі, так і з середини, із боку самого підприємства. Виходячи із цього, оцінку інвестиційної привабливості корпоративних аграрних підприємств треба проводити за двома напрямками з урахуванням зовнішніх та внутрішніх чинників впливу (рис. 1).

Для корпоративних аграрних підприємств важливішими є внутрішні чинники або чинники безпосереднього впливу, оскільки саме завдяки їм вони здатне самостійно впливати на свою інвестиційну привабливість [7, с. 53]. У свою чергу, серед внутрішніх чинників найбільшу питому вагу мають кадровий потенціал, тривалість інвестиційних проєктів, ресурсозабезпеченість, розмір витрат.

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах інвестиційна привабливість корпоративних формувань має вагоме значення в активізації інвестиційних процесів в аграрній сфері економіки. В умовах обмеженості бюджетних коштів, власних фінансових джерел та гострої конкуренції між аграрними підприємствами за одержання ресурсів, насамперед, фінансових, на перший план виходить питання про створення в інвесторів уявлення про підприємство як привабливий об'єкт інвестування. Тобто про його конкурентні переваги та інвестиційну привабливість. Це означає, що потенційних інвесторів необхідно переконати в доцільності вкладень за допомогою реальних економічних показників, які розраховуються в процесі їх оцінки та розробки бізнес-планів й інвестиційних проєктів.

Інвестиційна привабливість корпоративних аграрних формувань є багаторівневою інтегральною характеристикою [10, с. 185]. Це економічна категорія, що визначається комплексом фінансово-економічних, соціальних, інформаційних, техніко-організаційних та інших показників та індикаторів. Саме на їх основі можна прийняти об'єктивне рішення про доцільність вкладання коштів у певне корпоративне підприємство як об'єкт інвестиційної діяльності. Удосконалення інвестиційної привабливості корпоративних агроформувань пов'язане, насамперед, з підвищенням їх ділової репутації, розвитком корпоративної соціальної відповідальності та наданням публічної звітності про її здійснення всім зацікавленим стейкхолдерам.

Література:

1. Башлай С.В. Дослідження методологічних засад оцінки інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств України [Електронний ресурс] / С.В. Башлай, О.В. Шумкова. — Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/13584/2/Stat_sborn_UABS_2015.pdf
2. Брюховецька Н.Ю. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства: визначення недоліків деяких існуючих методик / Н.Ю. Брюховецька, О.В. Хасанова // Економіка промисловості. — 2012. — № 44. — С. 110—117.
3. Буднікова Ю.В. Інвестиційна привабливість підприємства та фактори впливу на неї / Ю.В. Буднікова // Інноваційна економіка. — 2011. — № 4. — С. 194—197.
4. Інвестиційна привабливість підприємства [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://otherreferats.allbest.ru/finance/00193318_0.html
5. Калишенко В.О. Аналіз методичних підходів до оцінки інвестиційної привабливості підприємств [Електронний

ресурс] / В.О. Калишенко, В.В. Швадченко. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_NPN_2010/Economics/65704.doc.htm

6. Короткова О.В. Інвестиційна привабливість підприємства та методики її оцінювання [Електронний ресурс] / О.В. Короткова // Ефективна економіка. — № 6. — 2013. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2132>
7. Макарий Н.П. Оцінка інвестиційної привабливості українських підприємств / Н.П. Макарий // Економіст. — 2011. — № 10. — С. 52—54.
8. Мармуль Л.О. Інвестування інноваційного розвитку харчових і переробних підприємств: монографія / Л.О. Мармуль, І.В. Ксьожик. — Миколаїв, 2011. — 153 с.
9. Носова О.В. Оцінка інвестиційної привабливості України: основні підходи / О.В. Носова // Економіка і прогнозування. — 2013. — № 3. — С. 119—137.
10. Овдій Л.І. Оцінка привабливості підприємств за допомогою статистичних моделей / Л.І. Овдій, Я.А. Некрасова // Економічні науки. — 2009. — № 4. — Т. 2. — С. 184—188.

References:

1. Bashlaj, S.V. and Shumkova, O.V. (2016), "The study of the methodological principles of evaluation of investment attractiveness of agricultural enterprises of Ukraine", available at: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/13584/2/Stat_sborn_UABS_2015.pdf (Accessed 4 April 2016).
 2. Briukhovetska, N.Yu. and Khasanova, O.V. (2012), "Evaluation of investment attractiveness of the enterprise: the definition of the shortcomings of some existing methods", *Ekonomika promyslovosti*, vol. 44, pp. 110—117.
 3. Budnikova, Yu.V. (2011), "Investment attractiveness of the enterprise and factors influencing it", *Innovatsijna ekonomika*, vol. 4, pp. 194—197.
 4. Investytsijna pryvabylyvist' pidpryemstva (2016), "Investment attractiveness of enterprise", available at: http://otherreferats.allbest.ru/finance/00193318_0.html (Accessed 4 April 2016).
 5. Kalyshenko, V.O. and Shvadchenko, V.V. (2016), "The analysis of methodical approaches to assessment of investment attractiveness of enterprises", available at: http://www.rusnauka.com/13_NPN_2010/Economics/65704.doc.htm (Accessed 4 April 2016).
 6. Korotkova, O.V. (2013), "Investment attractiveness of the enterprise and methods of its evaluation", *Efektivna ekonomika*, vol. 6, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2132> (Accessed 4 April 2016).
 7. Makarij, N.P. (2011), "Evaluation of investment attractiveness of Ukrainian enterprises", *Ekonomist*, vol. 10, pp. 52—54.
 8. Marmul', L.O. and Ks'ozhyk, I.V. (2011), *Investuvannia innovatsijnoho rozvytku kharchovykh i pererobnykh pidpryemstv* [Investment innovative development of food and processing enterprises], Mykolaiv, Ukraine.
 9. Nosova, O.V. (2013), "Evaluation of investment attractiveness of Ukraine: basic approaches", *Ekonomika i prohnozuvannia*, vol. 3, pp. 119—137.
 10. Ovdij, L.I. and Nekrasova, Ya.A. (2009), "Evaluating the potential of companies by using statistical models", *Ekonomichni nauky*, vol. 4, no. 2, pp. 184—188.
- Стаття надійшла до редакції 10.04.2016 р.*